

СОЦІОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ, ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРИ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	C5 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	очна(денна)
Рік підготовки, семестр	1 курс, осінній семестр
Обсяг дисципліни	4 кредити/120 годин: лекції – 16 год., семінарські – 30 год., самостійна робота – 74 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік, МКР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: доктор соціологічних наук, Кухта Мирослава Павлівна, e-mail: miroslavakukhta@gmail.com Семінарські заняття : доктор соціологічних наук, Кухта Мирослава Павлівна, e-mail: miroslavakukhta@gmail.com
Розміщення курсу	https://classroom.google.com/c/ODAwMjI4NjQ4MTY4

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Особливістю дисципліни є вивчення сутності соціального життя особистості та місця людини в системі суспільних відношень. Метою вивчення соціології особистості є опанування та засвоєння системи знань про людину і на цій основі самостійне та критичне осмислення соціального життя, а також активна участь у розв'язанні соціальних проблем суспільства. Від рівня засвоєння студентською молоддю соціологічних знань про особистість значною мірою залежать шляхи побудови ефективної гуманістично-орієнтованої економіки та громадянського суспільства в Україні. Навчальна дисципліна належить до циклу професійної підготовки.

Завданням дисципліни є формування у студентів здатностей аналізувати особистість з огляду на її формування та реалізацію в модерному соціумі, вміння апелювати до

соціологічних підходів до проблем освіти, аналізувати сучасну культуру як соціальне явище. Студенти будуть використовувати соціологічні поняття та теорії, надані викладачем на лекціях, для аналізу парадигм соціології особистості, сучасних соціологічних підходів до освіти та культури. Також увага буде приділена груповим дискусіям на семінарських заняттях щодо мотиваційної сфери особистості, типологій особистостей, основних підходів у соціології освіти, сутнісних рис масової та елітарної культури. У контексті самостійної роботи студентам пропонується обрати сучасну або історичну особистість, відому постать, та проаналізувати її з точки зору певного теоретичного підходу соціології особистості. Семестрова атестація з дисципліни передбачає залікову контрольну роботу з відповідями на питання лекційних та семінарських занять, або зарахування отриманих в процесі навчальних занять балів "автоматом", за умови виконання домашньої контрольної роботи та інших умов підсумкового контролю.

Компетентності, які набуваються під час вивчення дисципліни:

Загальні компетентності:

- навички міжособистісної взаємодії (ЗК 07);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 12).

Фахові компетентності:

- здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології (ФК 01);
- здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій (ФК 02);
- здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому (ФК 03).

Програмні результати навчання:

- використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності (РН 01);
- застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі (РН 03);

Засвоєння дисципліни передбачає:

- Знання сутності особистості як елемента соціальної системи
- Знання механізмів включення особистості в систему суспільних відносин
- Знання впливу ролей, потреб та ціннісних орієнтацій на характер життя людини
- Уміння аналізувати поведінку особистості в різних ситуаціях.
- Знання змісту та еволюції зарубіжної та вітчизняної освітньо-виховних традицій
- Знання особливостей функціонування освіти як соціального інституту, принципів і закономірностей його розвитку.
- Знання сутності та основних проблем сучасного стану освітньої системи в Україні та світі.
- Вміння застосовувати отримані знання для проведення соціологічних досліджень у сфері особистості, культури та освіти.
- Вміння використовувати систему теоретичних знань про функціонування соціального інституту освіти для практичного застосування у професійній діяльності.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: Загальна соціологія

Постреквізити: Соціальна ідентичність та конфлікти в модерному соціумі, Соціологія та психологія криз та конфліктів, Виробнича практика, Переддипломна практика, Підготовка кваліфікаційної роботи

3. Зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія.

Тема 1.1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія.

Тема 1.2. Проблема особистість-суспільство в класичній соціології

Тема 1.3. Системно-структурні підходи до взаємозв'язку особистості та суспільства

Тема 1.4. Особистість-суспільство в суб'єктно-активістській та феноменологічній традиції

Тема 1.5. Становлення та розвиток особистості. Психоаналітичний та гуманістичний підходи

Тема 1.6. Соціальні типології особистості

Тема 1.7. Соціальна регуляція та саморегуляція поведінки

Тема 1.8. Соціальні цінності та ролі особистості

Тема 1.9. Суспільна нестабільність і особливості адаптивної поведінки

Розділ 2. Соціологія освіти та соціологія культури як галузеві соціологічні теорії.

Тема 2.1. Соціологічний підхід до проблем культури та освіти.

Тема 2.2. Культура як система. Культурне розмаїття та міжкультурна комунікація

Тема 2.3. Соціокультурна диференціація та культурна трансмісія. Культурні конфлікти

Тема 2.4. Типи і механізми соціокультурної динаміки

Тема 2.5. Особливості сучасної культурної глобалізації

Тема 2.6. Компаративний підхід у соціології освіти. Класична соціологія знання

Тема 2.7. Освіта як соціальний інститут. Динаміка та механізми розвитку

Тема 2.8. Освітньо-наукова комунікація та об'єднання

Тема 2.9. Культурно-освітня політика в різних типах суспільств

4. Навчальні матеріали та ресурси

Література

Базова:

1. Мажак І. М. Соціальні нерівності у здоров'я: головні підходи до вивчення // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2022. № 1, С. 106–123. DOI: <https://doi.org/10.15407/sociology2022.01.106>

URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/25205>

2. Рахманіна В. Освітня нерівність у період пандемії COVID-19 // Наукові записки НаУКМА. Соціологія. 2021. Т. 4, С. 28–35. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-9067.2021.4.28-35>

URL: <https://nrps.ukma.edu.ua/article/view/241778>

3. Соціологія культури: навчальний посібник. видання 2-ге, стереотипне // О.М. Семашко, В.М. Піча, О.І. Погорілий та ін.; за ред. О.М. Семашка, В.М. Пічі. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2024. – 352 с.

4. Стеценко К., Костюченко Т. Мережева взаємодія в студентських організаціях до і після початку пандемії COVID-19 // Наукові записки НаУКМА. Соціологія. 2022. Т. 5, С. 72–84. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-9067.2022.5.72-84>. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/24708>

Допоміжна:

1. Багінський А.В. Символічний простір Європейського Союзу: інтеграція, ідентичність, міфи / «Сучасні проблеми політичної системи України» зб.наук.праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції, 2016. – С. 5-16.
2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс // пер. з англ. – К.: Основи, 1999. – 726 с.
3. Злобіна О.Г. Категорія «особистість» у системі понять соціальної теорії // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. - № 2. – С.48-56.
4. Злобіна О.Г., Тихонович В.О. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. – К.: Стилос, 2001. – 238 с.
5. Кухта М. Життєві перспективи особистості в структурі соціального потенціалу: проблемно-подієвий підхід. Український соціум, 65, 2018.
6. Мід Дж. Г. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. - К.: Український Центр духовної культури, 2000. - 416 с.
7. Єнін М., Кухта М.. Соціальний статус. Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Соціальний_статус.
8. Сорока Ю. Г. Соціологія культури : навчально-методичний посібник / Ю. Г. Сорока. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 136 с.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Навчальні заняття з дисципліни “Соціологія особистості, освіти та культури” проводяться у формі лекційних та семінарських занять. На лекціях викладач формулює положення теорій, формулює ключові поняття з тем, наводить приклади. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять. Тези деяких з таких матеріалів викладач проголошує наприкінці заняття, студенти у свою чергу також шукають медіаповідомлення щодо досліджень особистості, освіти та культури. Самостійна робота студента розрахована на підготовку питань до семінарських занять, аналіз окремих першоджерел. Викладач також пропонує до опрацювання сучасні наукові статті та публіцистичні матеріали пов’язані з новітніми тенденціями у сфері особистості, освіти та культури.

Лекційні заняття

Лекція 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія.

Міждисциплінарний статус проблеми особистості. Специфіка соціологічного підходу до особистості. Основні проблеми соціології особистості. Особистість як предмет соціологічного дослідження. Поняття про особистість. Соціологічні витоки теорії особистості.

Завдання на СРС:

1. У кожного з нас є робоче визначення того, що ми розуміємо під терміном «особистість». Яке воно у вас ?
2. Яка специфіка дослідження особистості в соціології порівняно з іншими

дисциплінами?

3. Вихідні принципи розгляду категорій соціології особистості.
4. Що більше впливає на людину: біологічні чи соціальні чинники?

Лекція 2. Системно-структурні підходи до взаємозв'язку особистості та суспільства

Соціальна система і система особистості у Т. Парсонса. Явні і латентні функції (Р. Мертон). Культура, особистість, поведінка в працях П.Сорокіна. Від "закритої" до "відкритої" особистості (Н.Еліас)

Завдання на СРС:

1. Що за Парсонсом розмежовує і пов'язує «особистість» і «культуру» як автономні підсистеми системи дій.
2. Що таке явні та латентні функції?
3. В чому сенс системного підходу П.Сорокіна?

Лекція 3. Становлення та розвиток особистості. Психоеволюційний та гуманістичний підходи

Структура особистості (за Фрейдом). Особистісне і колективне несвідоме (К. Юнг). Особистість і суспільство у неопсихоаналітиків (К. Хорні). Теорії розвитку особистості (Е.Еріксон, Ж.Піаже, Л.Колберг, Л.Виготський). Гуманістичний напрям у вивченні особистості. Теорія самоактуалізації А.Маслоу. Феноменологічна теорія К.Роджерса.

Завдання на СРС:

1. Що складає структуру особистості за З.Фрейдом?
2. Що таке колективне несвідоме К.Юнга?
3. Які основні неопсихоаналітичські концепції особистості існують і в чому їх відмінність від фрейдизму?

Лекція 4. Соціальні типології особистості

Теоретична та емпірична типології в дослідженні особистості. Системи соціальної типізації особистості. Модальний та базисний типи особистості. Теорія маргінальної особистості. Маргінальність у сучасному українському соціумі. Чинники та механізми розвитку соціальних девіацій. Тип суспільства і соціальний тип особистості. Типологія У.Томаса, Ф.Знанецького. Соціальна типологія характерів Д.Рісмана. Авторитарна особистість у теорії Т.Адорно.

Завдання на СРС:

1. Які «первинні» та «вторинні» суспільні інституції визначають формування базисної особистісної структури?
2. Сформулювати ключові тези концепції маргінальної особистості Р. Парка.
3. Чи можна вважати маргінальність типовою ознакою особистості кризового суспільства?

Лекція 5. Суспільна нестабільність і особливості адаптивної поведінки

Трансформація системи координат соціального простору і становлення нової соціальної суб'єктності. Виникнення нових видів міжгрупової диференціації та інтеграції. Процеси зміни соціальних ідентичностей. Особливості самовизначення в кризових ситуаціях.

Завдання на СРС:

1. Як співвідносяться суспільна обумовленість і суб'єктивна активність особистості на сучасному етапі розвитку українського суспільства?
2. Які характерні ознаки процесу самоідентифікації на макрорівні?
3. Дати загальне визначення поняття «локус контролю». Чим відрізняються люди з екстернальним та інтернальним локусом контролю?

Лекція 6. Соціологічний підхід до проблем культури та освіти.

Предмет соціології освіти. Функції соціології освіти. Основні теоретичні підходи у

соціології освіти. Парадигми соціології освіти. Предмет і об'єкт соціології культури. Функції соціології культури.

Завдання на СРС:

1. В чому особливість предмета соціології освіти та соціології культури?
2. Назвіть функції соціології освіти та соціології культури.
3. Назвіть основні підходи соціології освіти та соціології культури.

Лекція 7. Соціокультурна диференціація та культурна трансмісія. Культурні конфлікти

Типи культур. Культурні відмінності. Субкультурна варіативність соціуму. Культурні доміанти поколінь. Етнокультурна розмаїтість соціуму. Міжкультурно-комунікативна компетентність. Концепція зіткнення цивілізацій С. Гантінгтона. Міжкультурна і внутрішньокультурна комунікація. Компоненти комунікації.

Завдання на СРС:

1. Розкрити зміст культурного розмаїття народів світу.
2. Охарактеризувати відомі Вам типи культур.

Лекція 8. Типи і механізми соціокультурної динаміки. Особливості сучасної культурної глобалізації

Зміст і типи соціокультурної динаміки. Продукування і акумуляція культурних артефактів. Механізми культурної дифузії. Культурні інновації. Культурна амальгамація. Культурні комунікації і толерантність. Плюралістичне суспільство і феномен мультикультуралізму. Механізми акультурації. Соціокультурна адаптація. Міжкультурні стратегії. Мультикультуральна ідеологія: орієнтація як на збереження культурної самобутності, так і на активну участь у плюралістичному суспільстві. Проблеми реалізації мультикультуралізму.

Сучасна глобалізація як історичний мегатренд. Соціокультурна динаміка глобалізації. Особливості культурної глобалізації. Роль медіа. Глобальна культура і глокалізація. Феномен культурної експансії. Ціннісно-сміслові метаморфози в контексті культурної глобалізації.

Завдання на СРС:

1. Визначити зміст і специфічність культурної дифузії.
2. З'ясувати зміст і джерела культурних інновацій.
3. Пояснити зміст і особливості культурних амальгамацій.
4. Проаналізувати взаємозв'язок культурних комунікацій і толерантності
5. Пояснити сутність сучасної глобалізації як історичного мегатренду.
6. З'ясувати особливості культурної глобалізації.
7. З'ясувати роль медіа як провідного чинника сучасної культурної глобалізації.
8. Пояснити співвідношення глобальної культури і глокалізації в контексті сучасних глобалізаційних процесів.

Семінарські заняття

Основними цілями семінарських занять є закріплення та поглиблення знань, які отримані на лекціях та в процесі самостійної підготовки студентів, сприяння та розвинення у студентів навичок самостійного та аналітичного мислення, вміння вести дискусію, відстоювати власну точку зору, узагальнювати отриману інформацію.

Семінарське заняття 1. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія. Проблема особистість-суспільство в класичній соціології.

1. Специфіка соціологічного підходу до особистості
2. Основні терміни соціології особистості.
3. Основні проблеми соціології особистості.
4. Антропологічна проблематика в історії суспільної думки.

5. Проблема “особистість — суспільство” в соціології періоду становлення
6. Поворот до методологічного індивідуалізму
7. Особистість в об’єктивістському напрямі
8. Людина як суб’єкт вчинків (теорія нелогічних дій В.Парето)
9. Структуралістські теорії

Завдання на СРС: визначити періодизацію історичного становлення і розвитку особистості. Чи згодні Ви з тезою Е. Дюркгейма про те, що індивідуальність є похідною від надіндивідуальних колективних духовних феноменів? Обґрунтувати свою точку зору.

Семінарське заняття 2. Системно-структурні підходи до взаємозв’язку особистості та суспільства

1. Соціальна система і система особистості у Т. Парсонса.
2. Явні і латентні функції (Р. Мертон).
3. Культура, особистість, поведінка в працях П.Сорокіна
4. Від “закритої” до “відкритої” особистості (Н.Еліас)

Завдання на СРС: В чому сенс системного підходу П.Сорокіна?

Семінарське заняття 3. Особистість-суспільство в суб’єктно-активістській та феноменологічній традиції

1. Соціальна природа особистості, «дзеркальне Я», первинні групи (Ч. Кулі). Символічний інтеракціонізм Дж. Г. Міда.
2. Драматургічна соціологія Е. Гоффмана. Соціальне Я — «виконавець» та «персонаж».
3. Концепт «габітусу» П. Бурдьє.
4. Культура, суспільство, особистість як складові життєвого світу (Ю. Габермас).
5. Особистість в теорії структурації Е. Гіденса.

Завдання на СРС: яке місце посідають проблеми особистості в концепціях сучасних теоретиків?

Семінарське заняття 4. Становлення та розвиток особистості. Психоеаналітичний та гуманістичний підходи

1. Структура особистості (за Фрейдом).
2. Особистісне і колективне несвідоме (К. Г. Юнг). Особистість і суспільство у неофрейдистів (К. Хорні).
3. Гуманістична концепція Е. Фромма. Фрейдомарксизм (Г. Маркузе).
4. Гуманістичний напрям у вивченні особистості

Завдання на СРС: які основні неофрейдистські концепції особистості існують і в чому їх відмінність від фрейдизму?

Семінарське заняття 5. Соціальні типології особистості

1. Теоретична та емпірична типології в дослідженні особистості. Системи соціальної типізації особистості.
2. Теорія маргінальної особистості.
3. Маргінальність у сучасному українському соціумі.

Завдання на СРС: знайти та охарактеризувати історичні приклади самоактуалізованих особистостей.

Семінарське заняття 6. Соціальна регуляція та саморегуляція поведінки

1. Малі групи як середовище розвитку особистості.
2. Референтні групи.
3. Види соціалізації. Десоціалізація. Ресоціалізація.
4. Соціальний контроль та санкції.

5. Громадська думка як інструмент соціального контролю.

Завдання на СРС: пройти та презентувати тест на цінності М.Рокіча.

Семінарське заняття 7. Соціальні цінності та ролі особистості

1. Ціннісно-мотиваційна сфера. Соціальні цінності. Культурні цінності.
2. Теорія соціальних ролей. Типологія соціальних ролей
3. Взаємозв'язок соціальних статусів і ролей. Статусно-рольовий набір особистості.
4. Поняття і суть рольових конфліктів.
5. Проблема регуляції соціальної поведінки

Завдання на СРС: проаналізуйте власний статусний набір. Який соціальний статус для Вас є зараз головним та чому?

Семінарське заняття 8. Суспільна нестабільність і особливості адаптивної поведінки

1. Теоретичні основи дослідження ідентичності в соціології.
2. Виникнення нових видів міжгрупової диференціації та інтеграції.
3. Процеси зміни соціальних ідентичностей. Особливості самовизначення в кризових ситуаціях.
4. Стратегії адаптації в різних типах суспільств.

Завдання на СРС: порівняти базові життєві стратегії традиційного та кризового суспільств.

Модульна контрольна робота 1.

Семінарське заняття 9. Соціологічний підхід до проблем культури та освіти.

1. Предмет, об'єкт та функції соціології освіти.
2. Е. Дюркгейм "Соціологія освіти".
3. Дж.Дьюї "Демократія та освіта".
4. Система освіти у соціології М.Вебера.

Завдання на СРС: ілюстрація теорії прикладами.

Семінарське заняття 10. Культура як система. Культурне розмаїття та міжкультурна комунікація

1. Системні риси культури. Структурні компоненти культури.
2. Культурні універсалиї, субкультури і контркультури.
3. Інститути культури та їх функції
4. Міжкультурна комунікація

Завдання на СРС: ілюстрація теорії прикладами.

Семінарське заняття 11. Соціокультурна диференціація та культурна трансмісія. Культурні конфлікти

1. Поняття і специфіка «субкультури».
2. Ціннісні пріоритети вікових груп.
3. Культурні домінанти поколінь. Молодіжні субкультури.
4. Статусні символи, традиції, цінності, норми.
5. Поняття «культурного капіталу» і культурна компетентність статусних уgrupовань соціуму.

Завдання на СРС: ілюстрація теорії прикладами.

Семінарське заняття 12. Типи і механізми соціокультурної динаміки. Особливості сучасної культурної глобалізації

1. Зміст і типи соціокультурної динаміки.
2. Продукування і акумуляція культурних артефактів.
3. Механізми культурної дифузії.

4. Соціокультурна адаптація. Культурний шок.
5. Сучасна глобалізація як історичний мегатренд.
6. Медіа як провідний чинник сучасної культурної глобалізації.
7. Феномен культурної експансії.

Завдання на СРС: ілюстрація теорії прикладами

Семінарське заняття 13. Компаративний підхід у соціології освіти. Класична соціологія знання. Освіта як соціальний інститут. Динаміка та механізми розвитку

1. Соціологія знання в структурі сучасної соціології
2. Поняття про основні парадигми дослідження
3. Наука як соціальний інститут. Соціальні функції науки
4. Поняття освіти як соціального інституту. Цілі, цінності та функції.
5. Історичні етапи та перспективи розвитку освіти як соціального інституту.
6. Освітній процес в сучасному суспільстві.
7. Соціологічний аналіз суб'єктів освітньої діяльності

Завдання на СРС: ілюстрація теорії прикладами.

Семінарське заняття 14. Освітньо-наукова комунікація та об'єднання. Культурно-освітня політика в різних типах суспільств

1. Поняття та ознаки неформальної освіти. Відмінності між формальним, неформальним та інформальним навчанням.
2. Особливості безперервної освіти дорослих.
3. Типи комунікацій у процесі освітньої взаємодії. «Невидимий коледж» як комунікативне об'єднання
4. Культурна складова наукової професії. Відтворення наукової професії як соціальної системи. Наукове співтовариство і суспільство
5. Вища освіта в Великобританії. Соціальні аспекти вищої освіти в Німеччині.

Завдання на СРС: ілюстрація теорії прикладами.

Семінарське заняття 15. Освітньо-наукова комунікація та об'єднання. Культурно-освітня політика в різних типах суспільств

1. Система вищої освіти у Франції.
2. Особливості вищої освіти в країнах Азії.
3. Соціальні характеристики вищої освіти в США.
4. Характерні риси вищої освіти у Скандинавських країнах.

Завдання на СРС: ілюстрація теорії прикладами.

Модульна контрольна робота 2.

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 64 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 74 год.

Під час планування індивідуального завдання з певного ОК необхідно забезпечити баланс часу СРС відповідної освітньої компоненти. Підґрунтям цього розрахунку є орієнтовні норми часу на виконання здобувачами вищої освіти окремих робіт:

Вид роботи	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка та складання		Виконання	
	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	МКР* (денна)	Залік	Екзамен	ІСЗ (денна)	ДКР (заочна)
Норма часу (год.)	0,3-0,5	0,5-1	1,5-2	1-1,5	2	6	30	10-15	10-20

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування занять

Відвідування лекційних і семінарських занять є бажаним. Пропущені контрольні не відпрацьовуються.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами.

Неформальна освіта

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>. 3

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за наступні види робіт:

- 1) відповіді на семінарських заняттях;
- 2) модульна контрольна робота (МКР).

1. Відповіді на семінарських заняттях

Ваговий бал – 6 балів при відповіді на одне питання. Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 6 \text{ балів} \cdot 15 = 90 \text{ балів}$.

При відповіді на кожне питання студент отримує:

«відмінно» – 6 балів – повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) якщо при відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає,

дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання;

«добре» – 5 бали – достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації) або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених запитань

викладача та студентів;

«задовільно» – 4 бали – неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації)

«незадовільно» – 0 балів – значні помилки, виступ не послідовний, на поставлені запитання не відповідає взагалі, відсутня робота на семінарі.

3. Модульна контрольна робота (МКР)

МКР складається з двох частин після кожного розділу дисципліни і оцінюються максимально 5 балів кожна. Відповідно, сумарний ваговий бал для МКР – 10 балів.

Кожна МКР відбувається після опрацювання розділу навчальної дисципліни і передбачає письмову відповідь на 1 питання, перелік яких наведений у додатку 2, протягом однієї академічної години на семінарських заняттях.

Оцінювання відповіді на питання здійснюється за наступними критеріями:

«відмінно» – 5 балів – надаються точні дефініції, надано декілька теоретично обґрунтованих аргументів щодо питання, наведення прізвищ дослідників, які вивчали дану

проблему;

«добре» – 4 балів – відображається сутність питання, але наявні неточності у відповіді;

«задовільно» – 3 балів – неповна відповідь, наявні суттєві помилки;

«незадовільно» – 0 балів – відсутня або некоректна відповідь.

4. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

– за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);

– участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

5.Залік

Ваговий бал залікової контрольної роботи – 100 балів.

Завдання залікової контрольної роботи складається з чотирьох питань, на які повинен відповісти студент. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю (перелік питань у додатку 3).

Відповідь на кожне питання оцінюється у 25 балів.

- 24-25 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;
- 22-23 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;
- 19-21 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;
- 17-18 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;
- 15-16 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;
- 0-15 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 10 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 20 балів.

Умови допуску до заліку:

Умовою допуску студента до заліку є написання модульної контрольної роботи.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Рейтингова оцінка здобувача (бали)	Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо

Менше 60	Незадовільно
----------	--------------

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

Перегляд рейтингової системи оцінювання впродовж семестру

Перегляд РСО може здійснюватися за вмотивованою заявою здобувача, що вивчає ОК, органу студентського самоврядування або профспілкового комітету студентів, поданою на ім'я завідувача забезпечуючої кафедри. Процедура перегляду визначена у розділі 7 Положення про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2025.pdf

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Питання до МКР «Соціологія особистості, освіти і культури»

1. Поясніть міждисциплінарний характер проблеми особистості у соціології та специфіку соціологічного підходу до її аналізу
2. Опишіть поняття особистості в соціології та його значення для аналізу соціальної поведінки
3. Поясніть трактування співвідношення особистості та суспільства у концепції Еміля Дюркгейма
4. Проаналізуйте розуміння соціальної дії та структури особистості у теорії Макса Вебера
5. Поясніть особливості теорії нелогічних дій у соціологічному вченні Вільфредо Парето
6. Опишіть систему дії Толкотта Парсонса та місце особистості у структурно-функціональному аналізі
7. Поясніть зміст понять явних і латентних функцій у теорії Роберта Мертона
8. Опишіть взаємозв'язок культури та особистості у працях Пітирима Сорокіна
9. Проаналізуйте уявлення Норберта Еліаса про процес формування відкритої особистості в умовах соціальної еволюції
10. Поясніть концепцію «дзеркального Я» Чарлза Кулі та її значення для соціології особистості
11. Опишіть механізм формування «соціального Я» у теорії Джорджа Герберта Міда
12. Проаналізуйте поняття габітусу у соціологічній теорії П'єра Бурдьє
13. Поясніть роль життєвого світу та комунікативної раціональності у соціальній теорії Юргена Габермаса
14. Опишіть структуру особистості у психоаналітичній концепції Зигмунда Фрейда
15. Поясніть особливості концепції колективного несвідомого у вченні Карла Юнга
16. Опишіть основні положення неофрейдистської концепції особистості Карен Хорні

17. Проаналізуйте гуманістичну теорію особистості Еріха Фромма
18. Поясніть теорію стадій розвитку особистості у працях Еріка Еріксона
19. Поясніть рівні морального розвитку особистості за Лоуренсом Кольбергом
20. Проаналізуйте теорію самоактуалізації в гуманістичній теорії Абрахама Маслоу
21. Поясніть феноменологічну концепцію особистості Карла Роджерса
22. Опишіть теорію маргінальної особистості Роберта Парка
23. Проаналізуйте соціальну типологію характерів Девіда Рісмана
24. Поясніть зміст поняття авторитарної особистості у працях Теодора Адорно
25. Опишіть механізми соціальної адаптації особистості в умовах суспільної нестабільності

Питання для підготовки до заліку

1. Сутність людини і особистість людини.
2. Поняття особистості. Від особистості до суспільства.
3. Проблема індивідуальності.
4. Періодизація історичного становлення і розвитку особистості.
5. Особистість як предмет міждисциплінарних досліджень.
6. Сутність та функції соціалізації.
7. Етапи соціалізації особистості.
8. Передумови соціологічного вивчення структури особистості у психології та філософії.
9. Структура особистості за З. Фрейдом та його послідовниками (Е. Фром, К. Юнг).
10. Особистість як результат суспільних відносин у теорії марксизму.
11. Функціональна структура особистості у теорії соціальної дії Т. Парсонса.
12. Модель соціальної структури особистості П. Сорокіна.
13. Диспозиційна теорія особистості.
14. М. Вебер про основні поняття стратифікації.
15. Статусно-рольова концепція Дж. Міда.
16. Теорія «дзеркального Я» Ч. Кулі.
17. Соціологічна драматургія І. Гофмана.
18. Т. Парсонс про п'ять механізмів передачі соціальної ролі.
19. Рольовий конфлікт та способи його вирішення.
20. Сутність спрямованості особистості та її взаємозв'язок з мотиваційною сферою.
21. Різновиди спрямованості особистості.
22. Професійна орієнтація особистості як різновид її спрямованості.
23. Соціальна типологія особистості.
24. Еріх Фром про типи соціальних характерів.
25. Карен Хорні про орієнтації у відносинах з людьми.
26. Девід Рісмен про співвідношення особистості та суспільства.
27. Сутність та характеристика потреб особистості.
28. Класифікація потреб.
29. Ієрархія потреб Абрахама Маслоу.
30. Самоактуалізована особистість як вищий рівень реалізації потреб.
31. Теорія «ERG» Клейтона Альдерфера.
32. Теорія мотивації Девіда МакКлелланда
33. Концепція двох чинників Фредеріка Герцберга
34. Екзистенційні потреби особистості (Е. Фромм).
35. Поняття цінностей та ціннісних орієнтацій.
36. Ціннісно-раціональна дія М. Вебера.
37. Цінності у теоріях структурного функціоналізму.
38. Сутність та класифікація цінностей у теоріях обміну.
39. Типологія цінностей П. Сорокіна.
40. Термінальні та інструментальні цінності М. Рокіча. Тест «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча.

41. Цінності особистості в інформаційному суспільстві (Д. Белл, Й. Масуда, Е. Тоффлер).
42. Формула особистості за Дж. Мідом.
43. «Самість» у Ч. Кулі.
44. Стадії розвитку особистості згідно Ж. Піаже.
45. Моральний розвиток за Л. Кольбергом.
46. Крос-культурне дослідження цінностей Р. Інглхарта.
47. Цінності постмодернізму Ж. Бодріяра.
48. «Структура повсякденного мислення» А. Щюца.
49. Г. Гарфінкель. «Дослідження основ повсякденних дій».
50. «Соціальне конструювання реальності» П. Бергера та Т. Лукмана
51. Сутність феноменологічного підходу до особистості.
52. "Я" - концепція та "Я" як процес.
53. Тенденція до самоактуалізації.
54. Значення особистості. Особиста влада.
55. Відповідність і невідповідність.
56. Вимога визнання заслуг. Повноцінно функціонуюча особистість.
57. Поняття «особистісного конструкту».
58. Особистість як дослідник.
59. Когнітивно прості та когнітивно складні особистості.
60. Переваги когнітивно складних особистостей.
61. А. Бандура про научіння шляхом спостереження.
62. Самоефективність як ознака успішної особистості.
63. Теорія соціального научіння Дж. Роттера.
64. Поняття та схема транзакційної теорії.
65. Праця Е. Берна «Ігри, в які грають люди».
66. Соціалізація особистості у дослідженнях М. Кона.
67. Соціологія освіти як наука і навчальна дисципліна.
68. Вплив освіти на соціальну стратифікацію та соціальну мобільність (на прикладі України).
69. Соціальні проблеми управління системою освіти.
70. Проблема гуманітаризації та гуманізації освіти.
71. Соціальні проблеми вищої школи.
72. Проблеми безперервності освіти через призму соціалізації особистості.
73. Формування системи освіти в Україні.
74. Історія формування освіти як соціального інституту.
75. Специфіка освіти як соціального інституту.
76. Вплив соціальних інститутів на освіту.
77. Професійна орієнтація як напрям освіти.
78. Медіа-освіта як важлива складова сучасного суспільства.
79. Ідея університету: вчора, сьогодні, завтра.
80. Портрет сучасного академічного працівника.
81. Реформа освіти в зарубіжних країнах.
82. Витоки соціології освіти (Квинтиліан, Кондорсе, Дистервег).
83. Американська школа соціології освіти початку ХХ сторіччя (Уорд, Дьюї, Пейн).
84. Функціоналістський підхід до соціології освіти (Дюркгейм, Сорокін, Манхейм, Парсонс, Будон, Костер і Отіа).
85. Т. Парсонс. Шкільний клас як соціальна система.
86. Структуралістський підхід в соціології освіти (Маркс, Альтюссер, Мілібанд, Пулантас, Боулз, Гінтіс, П. Уїлліс, Б. Бернстайн).
87. Феноменологічний підхід в соціології освіти (Щюц, Харгрівз, Поллард, Стеббінз, М. Мід, Барер та Сембел, «Нова соціологія освіти»).
88. Компаративний підхід в соціології освіти (Седлер, Кенделл, Пінк і Нобліт, Р. Берджес, Браун і Лаудер, Грін, Ештунг і Сунг, Балантайн).

89. Теорії «культурного капіталу» в освіті та теорія меритократії (Бурд'є, Пассерон, Беккер, Коулман, Белл).

90. Постмодерністські теорії освіти (Жиру, Ліотар, Бодріяр).

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доктором соціологічних наук, Кухтою Мирославою Павлівною

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 14 від 23.06. 2025.)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол №4 від 24.06.2025)